

PROTOKOL

2021 | YIL 2 SAYI 2

KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ DERGİSİ

Türk Dış Politikası ve Türk Boğazları

İsmail Köse

**Latin Amerika'da İstikrar Sorunu:
Venezuela Örneği**

**Dilek Karadeniz
Topal**

**Çevresel Güvenlik Kavramı Üzerine
Genel Bir Değerlendirme**

**Muhammed
Yunus Bilgili**

**Covid-19 Pandemisi ve Küresel İş Birliği
Modeli Olarak Covax Girişimi**

**Tuğba Aydın
Halisoğlu**

**Koronavirüs Salgınının Körfez Ülkeleri
Üzerindeki Etkileri**

Selma Özcan

**Covid-19 Pandemisinin
Türk Hukuk Sistemine Etkisi**

**Yahya Güven &
Hayriye Şengün**

**Pandemi Sürecinin
Kariyer Gelişimine Etkileri**

Mukaddes Güler

**Vahşetin Çağrısı:
Biyo-Kaderci Bir Dilin İnşası**

Ragıp Ergün

**KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

EDİTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. Abdullah UZUN

EDİTÖR YARDIMCILARI

Öğr. Gör. Fatma NALBANT

Arş. Gör. Tülay DEMİR

Arş. Gör. Nisa ERDEM

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Bünyamin ER (Yönetim Bilişim Sistemleri)

Doç. Dr. İsmail KÖSE (Uluslararası İlişkiler)

Doç. Dr. Umut ÜZAR (İktisat)

Dr. Öğr. Üyesi Cenk BEYAZ (Sosyoloji)

Dr. Öğr. Üyesi Vahit GÜNTAY (Uluslararası İlişkiler)

İLETİŞİM

Karadeniz Teknik Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, No:2-06

Telefon: 04623773227

Faks: +90 462 325 3205 – 325 3185

E-Posta: sam@ktu.edu.tr

Web: www.ktu.edu.tr/sam

Yayın Türü:

Ulusal Süreli

**KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ**

**STRATEJİK
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

PROTOKOL DERGİSİ

SAHİBİ

Doç. Dr.
Özgür TÜFEKÇİ

Karadeniz Teknik
Üniversitesi
Stratejik Araştırma
Merkezi Müdürü

KTÜ SAM Protokol Dergisi kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, iktisat, işletme ve sosyoloji başta olmak üzere sosyal bilimler alanında, kısa makalelere yer veren akademik bir dergidir. Kısa makalelerin yanı sıra rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da dergi bünyesinde her sayıda belirli oranda yer verilecektir.

KTÜ SAM Protokol Dergisi Şubat ve Ağustos aylarında olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.

Dergide yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yazarlara aittir; Derginin sorumluluğu yoktur.

PROTOKOL

2021 | YIL 2 SAYI 2

KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMA
MERKEZİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

<i>Kısa makale</i>	Türk Dış Politikası ve Türk Boğazları <i>İsmail Köse</i>	5-10
<i>Kısa makale</i>	Latin Amerika'da İstikrar Sorunu: Venezuela Örneği <i>Dilek Karadeniz Topal</i>	12-23
<i>Kısa makale</i>	Çevresel Güvenlik Kavramı Üzerine Genel Bir Değerlendirme <i>Muhammed Yunus Bilgili</i>	25-34
<i>Kısa makale</i>	Covid-19 Pandemisi ve Küresel İş Birliği Modeli Olarak Covax Girişimi <i>Tuğba Aydın Halisoğlu</i>	36-45
<i>Kısa makale</i>	Koronavirüs Salgınının Körfez Ülkeleri Üzerindeki Etkileri <i>Selma Özcan</i>	47-57
<i>Kısa makale</i>	Covid-19 Pandemisinin Türk Hukuk Sistemine Etkisi <i>Yahya Güven & Hayriye Şengün</i>	59-69
<i>Kısa makale</i>	Pandemi Sürecinin Kariyer Gelişimine Etkileri <i>Mukaddes Güler</i>	71-78
<i>Eser İncelemesi</i>	Vahşetin Çağrısı: Biyo-Kadercı Bir Dilin İnşası <i>Ragıp Ergün</i>	80-86

COVID-19 PANDEMİSİ VE KÜRESEL İŞ BİRLİĞİ MODELİ OLARAK COVAX GİRİŞİMİ

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Aydın Halisoğlu

*Tarsus Üniversitesi
taydin@tarsus.edu.tr*

Öz

Tarih boyunca pandemiler toplumsal yapıyı, siyasi sistemleri ve ekonomileri dönüştürücü özelliği ile gündeme gelmiştir. Covid-19 pandemisi de, yeni-normal anlayışı çerçevesinde küresel düzeni ve değerleri dönüştürücü etkiye sahiptir. Tarihte yaşanan birçok pandeminin aksine, Covid-19 pandemisi küresel iş birliğini sağlama yolunda dünyadaki ülkelerin çoğunun katılım gösterdiği, vakıf ve özel sektör kuruluşlarının da finansman desteğinde bulunarak küresel iş birliğini pekiştirdiği bir süreci gözler önüne sermektedir. Aşıya adil erişim gibi kavramların uluslararası gündemde tartışıldığı ve yeni mekanizmaların geliştirildiği bu süreç, küresel iş birliğini güçlendirme adına Covax Girişimi adlı çok yönlü bir oluşumu karşımıza çıkarmaktadır. Bu çalışmanın amacı, küresel bir iş birliği modeli olarak Covax Girişimini ve küresel iş birliğine etkisini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Covax Girişimi, İş birliği, Covid-19

Giriş

Çıkış noktası hakkında çeşitli teorilerin ortaya atıldığı ve kaynağı konusunda şüpheli yaklaşımların sunulduğu Covid-19 pandemisi, 2019 yılının Aralık ayından beri uluslararası gündemin ilk sırasında yer almaktadır. Siyasetten ekonomiye, toplumsal yapıdan bireylerin günlük davranış kalıplarına kadar mevcut düzeni değiştirmesi ve yeni-normal yaklaşımı çerçevesinde yeni davranış kalıplarını oluşturması, mevcut pandeminin daha çok sorgulanmasına sebebiyet vermiştir. Aşı milliyetçiliği veya aşı tedariki gibi çatışma alanları oluşturmasının yanı sıra, Dünya Sağlık Örgütü'nün girişimleri ile de küresel bir iş birliği odağı haline gelmesi dikkat çekicidir.

Tarihte görülen birçok pandeminin aksine, Covid-19 pandemisi uluslararası iş birliğinin gerçekleştirilebilmesinde büyük rol oynamıştır. Bugün dünya devletlerinin çoğu tarafından desteklenen ve özellikle Covid-19 aşısına adil erişim gibi yeni hakları gündeme getiren Covax Girişimi, bu uluslararası iş birliğinin en belirgin özelliğidir.

Bu çalışmanın amacı, küresel bir iş birliği modeli olan Covax Girişimi'ni ve küresel iş birliğine katkısını incelemektir. Bu amaçla Covax Girişimi'nin kapsamı, hedefleri, stratejileri ve finansman ihtiyacı tanımlanacak, aşuya adil erişim mekanizması ile birlikte küresel iş birliğine etkisi yorumlanacaktır.

1. Covax Girişimi Nedir?

*“There should not be a divide
between the haves and the have-nots”*
Tedros Adhanom Ghebreyesus

Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü Tedros Adhanom tarafından sarf edilen yukarıdaki ifade, Covax Planı'nın temel felsefesini fazlası ile yansıtmaktadır. Covax Girişimi kısaca, “herkes kazanmadan kimsenin kazanmayacağı” küresel bir iş birliği ruhunu ifade etmektedir (Covax, t.y).

Covax Girişimi, en yalın hali ile UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü, CEPI (The Coalition for Epidemic Preparedness Innovations -Salgına Hazırlık İnovasyonları Birliği) ve GAVI (The Global Alliance for Vaccines and Immunizations-GAVI Aşı İttifakı) ortaklığında yürütülen bir çalışmadır. Bu girişimi oluşturan temel öğeler aşuya adil erişim, kamu sağlığının korunması, pandeminin olumsuz etkilerini azaltma, toplumsal ve ekonomik yeniden inşayı sağlayabilmek şeklinde özetlenebilir.

Pandeminin ilerleyen dönemlerinde Covid-19 aşısının varlığının tek başına yeterli olmadığına farkına varılmıştır. Pandemi ile mücadele etmenin ve pandemiyi bitirmenin tek yolunun aşuya adil erişim sağlanarak herkesin aşılmasının sağlanmasıdır. Bu amaç çerçevesinde küresel liderlerin bir araya gelerek iş birliği için bir çözüm önerisi sunma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Covax Girişimi, bu ihtiyaç çerçevesinde oluşturulmuş, dünya ülkelerinin üçte ikisinin katılımı ile benzersiz bir uluslararası iş birliği modeli olarak tanımlanmaktadır (Berkley, 2021: par-1).

Covax Girişimi, Nisan 2020 tarihinde ilan edilen üç sütunlu ACT Accelerator (Access to Covid-19 Tools- Koronavirüs Araçlarına Erişimi Hızlandırma) platformunun bir parçasıdır. ACT Accelerator Platformu hükümet yetkililerini, bilim adamlarını, akademisyenleri, sivil toplum kuruluşlarını, özel sektörü, üreticileri ve küresel sağlık organizasyonlarını bir araya getiren çerçeve bir program olma özelliği ile küresel iş birliği sürecinde oldukça önemlidir (CEPI, 2020). ACT Accelerator ile Covid-19'un teşhisi, tedavisi ve aşılama sürecine adil bir erişim hedeflenmektedir. Covax Girişimi,

aşılama sütununun bir parçasıdır ve araştırma, geliştirme, üretim ve fiyatlandırma müzakereleri için oluşturulan küresel bir platformdur. Bu haliyle, kişilerin sağlık durumuna bakılmaksızın herkesin Covid-19 aşısına erişimini hedefleyen küresel bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır (ACT, t.y).

2. Covax Girişimi İçin 2021 Stratejisi

Aşıya adil erişimi sağlayabilmek için stratejik alt yapının ve hedeflerin belirlenmesi gereklidir. Covax Girişimi, bu hedefi gerçekleştirmek için 2021 yılına ait stratejiler belirlemiş ve katılımcı birimlere fonlama çağrısı iletilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 23 Nisan 2021 tarihinde yayımlanan ACT-Accelerator Etki Raporu'nda 2021 yılı hedefleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır (ACT Impact Report, 2021: 2-3):

- 2021 yılı sonu itibari ile 900 Milyon Covid-19 testi elde etmek
- Akut evredeki pandemiyi sonlandırabilmek için ülkelere aşı sağlamak
- Virüsün yeni varyantlarını hedefleyen gelecek dönem aşı çalışmalarını desteklemek
- 2021 yılı itibari ile en az 2 Milyar doz aşı tedariki sağlamak ve bunun en az 1.3 Milyar dozunu Covax AMC (Advanced Marketing Commitment- İleri Piyasa Taahhüdü) ülkelerine ulaştırmak

2021 yılı hedefleri bağlamında Covax AMC ülkelerine aşı erişimi önemli bir husustur. AMC ülkeleri, Covax Girişimi'nde yer alan 186 katılımcı ülkeden düşük gelirli, düşük-orta gelirli ve uluslararası kalkınma desteği almaya uygun ülkeler olarak sınıflandırılan 92 ülkeyi* betimlemektedir (UNICEF, 2020: par-5). Bu ülkelerin gayri safi yurtiçi hasılası 4000 doların altındadır (World Bank, 2021:9). Ek olarak, Birleşmiş Milletlerin 2021 listesine göre az gelişmiş ülke sayısı 46'dır. Bu 46 ülkenin toplam nüfusu 880 milyon olup, dünya nüfusuna oranı % 12'dir ve dünya GSH oranı %2'nin altındadır. Az gelişmişlik kriterleri ise dış ekonomik şoklara, doğal ya da insan-yapımı hastalıklara kırılganlık durumuna göre kategorize etmektedir (UNCTAD, 2021). Birleşmiş Milletler listesinde yer alan 46 ülke, Covax AMC ülkelerini de içermektedir.

2021 stratejileri bağlamında aşı dozlarının tedariki konusu da önemli bir husustur. Buna göre, 2 Mart 2021 itibari ile, 2021 yılının ilk çeyreğinde 95 milyon doz Covid-19 aşısı (bunun 85 milyon dozu Covax AMC ülkeleri için ayrılmıştır) ve 2021'in ikinci çeyreğinde arz edilmesi öngörülen 365 milyon doz aşı

* Covax AMC kapsamında listelenen ülkeler listesine GAVI web sayfasından ulaşılabilir (Gavi, t.y).

(285 milyon doz AMC ülkeleri için) hedeflenmektedir (World Bank, 2021: 9).

Oxford Üniversitesi tarafından geliştirilen Our World in Data uygulaması ile, ülkeler bazında kaç doz aşı uygulandığı, güncel istatistik bilgilerle takip edilebilmektedir. Buna göre, 10 Temmuz 2021 itibari ile dünya nüfusunun %24.95'i en az bir doz aşılannmıştır. Düşük gelirli ülkelerde, en az bir doz aşı olanların oranı ise %1'dir (Our World in Data, 2021, par: 1). Our World Data tarafından sunulan veriler, coğrafi bazda aşağıdaki tabloda listelenmiştir:

Tablo 1

30 Ocak-8 Temmuz 2021 Tarihleri Arası En Az 1 Doz Covid-19 Aşısı Olan Kişilerin Coğrafi Bazda Yüzdesele Dağılımı†

	Dünya Geneli	Afrika	Avrupa	Asya	Kuzey Amerika	Güney Amerika
31 Ocak 2021	0.76	0.0	2.90	0.19	4.52	0.55
28 Şubat 2021	1.90	0.28	6.17	0.74	9.01	2.53
31 Mart 2021	4.40	0.58	12.74	2.15	18.82	6.6
30 Nisan 2021	7.70	1.04	21.58	4.29	29.35	12.01
31 Mayıs 2021	10.87	1.87	31.75	6.01	37.18	18.78
30 Haziran 2021	23.71	2.67	41.24	24.07	42.66	29.49
8 Temmuz 2021‡	24.95	2.82	43.44	25.22	43.79	33.46

Kaynak: Our World in Data, 2021

Aşağıdaki grafikte ise, Covax AMC ülkelerini de içeren ve Birleşmiş Milletler tarafından az gelişmiş ülkeler kategorisinde bulunan ülkelerin 8 Temmuz 2021 tarihi itibari ile 100 kişi

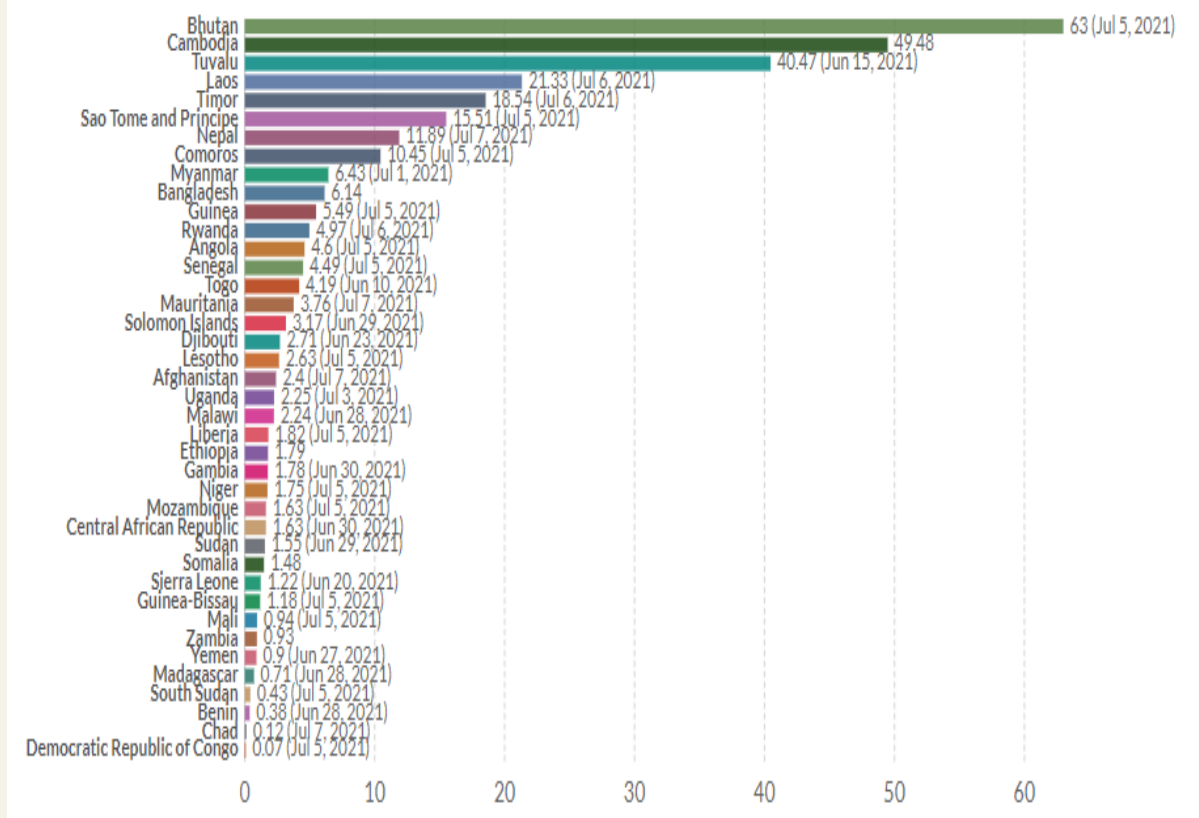
† Tablo oluşturulurken, toplam verileri sunabilmek adına sadece ilgili ayın son günündeki veriler eklenmiştir.

‡ Bu makalenin son düzenlemelerinin yapıldığı Temmuz 2021 itibari ile sadece 8 Temmuz tarihine kadar sunulan verilere ulaşılabilir. Bu sebeple tabloda, sadece 8 Temmuz tarihli veriler yer almaktadır.

üzerinden COVID-19 aşısı olanların oranı verilmiştir (Our World in Data, 2021).

Grafik 1

Birleşmiş Milletler az gelişmiş ülkeler listesine göre Covid-19 aşısı olanların oranı (100 kişi üzerinden)

Kaynak: Our World in Data, 2021

Yukarıdaki tablo ve grafikte görüldüğü üzere, aşıya adil erişim bağlamında Afrika ülkeleri belirlenen hedeften oldukça uzaktır. Tablo 1'de yer aldığı haliyle, Ocak-Temmuz 2021 tarihleri arasında Avrupa ve Amerika'da en az bir doz aşı olmuş kişilerin oranı %40'tan fazla olup, giderek artmaktadır. Afrika'da ise bu oran oldukça yavaş yükselmekte ve anca %2.82 dolaylarında yükseliş gösterebilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından sağlanan verilere göre, 43 Afrika ülkesi Covax Girişimi'nde yer almıştır. 2021 yılı sonuna kadar 600 milyon doz ile nüfusun %20'lik kesiminin aşılınması hedeflenmektedir. Birinci katmanı oluşturan %3'lük kesimin, özellikle sağlık çalışanları ve kırılgan grupları içermek üzere 90 milyon dozun uygulanması hedeflenmektedir (WHO Regional Office for Africa, 2021). Belirlenen bu hedeflere

rağmen, Afrika ülkelerinde ve topluluklar arasında aşı karşıtlığı veya aşının kabulü konuları çeşitlilik arz etmektedir. Ve yine, dünya geneli için belirlenen 2 milyar doz göz önüne alındığında, Afrika ülkeleri 32 milyon doz ile %1'lik bir oranın altında seyretmektedir (WHO Africa, 2021: par: 5-11).

3. Covid-19 Aşılarının Adil Dağıtım Mekanizması

2021 stratejileri kapsamında aşıların yıl içinde belli oranlarda dağılımının öngörüldüğünü yukarıda belirtmiştik. İşte bu noktada, yani aşı tedariki noktasında karşımıza şöyle bir soru çıkmaktadır: Bu dozlar nasıl adil bir şekilde dağıtılacaktır? Adil dağıtım mekanizması için nasıl bir strateji geliştirilmiştir?

Adil dağıtım mekanizması, akut pandemiye durdurmak adına toplumların ve ekonomilerin yeniden inşası için üzerinde durulan önemli bir konudur (Fair Allocation Mechanism, 2020: par-3). Adil dağıtım mekanizmasının işlerliği için Dünya Sağlık Örgütü bir öneri geliştirmiştir ve 9 Eylül 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan raporda, söz konusu mekanizmanın detaylarına yer verilmiştir. Buna göre, bir aşının güvenli ve etkili olduğu belirlenip, kullanım izni verildikten sonra, ülkelerin nüfusuna göre oranlanarak dağıtılacaktır. Oranlama sistemi ile ülkeler, yüksek riskli gruptaki nüfusun bağışıklığını birinci katmanda tamamlayabilecektir. Eğer aşı arzı sıkıntısı yaşanırsa, ülkenin Covid-19 kırılganlığına ve maruz kaldığı tehdit oranına göre ağırlıklı bölüştürme yaklaşımı uygulanacaktır (Fair Allocation Mechanism, 2020).

Dağıtım iki katmanda gerçekleştirilecektir. Her ülkenin %20'lik dozu karşılayan nüfusu, birinci katman (Tier-1) olarak isimlendirilmiştir. Birinci katmandaki nüfusun aşılınması çok sayıda ölümün önlenmesi ve pandeminin sosyal ve ekonomik olumsuz sonuçlarının azaltılması hususunda gereklidir. Birinci katmandaki aşılama aşamalı bölüştürme sistemi uygulanacaktır. Yani, ilk etapta nüfusun %3'lük bir kesimine denk gelen kesimin aşılınması tamamlanacaktır. Bu kesim ise genellikle sağlık çalışanları veya sosyal bakım hizmetlerinde çalışan kişileri kapsamaktadır. Aşamalı bölüştürme sistemi, %20'lik nüfusa ulaşmaya kadar bölüm gerçekleştirilecektir (Fair Allocation Mechanism, 2020: 26).

Birinci katmanın aşılınması bittiğinde, ikinci katman aşamasına geçilecektir. Bu aşamada, ülkedeki büyük bir kesimin aşılınması hedeflenmektedir. İkinci katmanda kullanılan yaklaşım ise ağırlıklı bölüştürme yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, her ülkenin pandemiden farklı derecelerde etkilendiği göz önüne alınır. Bu bağlamda ülkelerin Covid-19 kırılganlığı ve maruz kaldığı tehdit analizi yapılmaktadır. Bu analiz sonucuna göre ülkeler yüksek riskli veya düşük riskli olarak sınıflandırılmaktadır. Yüksek riskli ülkelere aşının hızlı

bir şekilde ulaştırılması gerçekleştirilerek, aşının adil dağıtım mekanizmasının işlerliği sağlanacaktır (Fair Allocation Mechanism, 2020: 27).

Görüldüğü üzere, aşıya adil erişim hakkı nüfus oranlaması ve ülkelerin risk durumuna göre belirlenecektir. Nüfus oranlamasında öncelik, ülkelerin ulusal öncelikleri olacaktır. Aşı tedarikinin belirlenen gruplar üzerinden aşama ilerletilmesi, adil erişim yaklaşımının önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Aşıya erişim sadece bireyler bazında değil, ülkelerin risk durumuna göre de ele alınmaktadır. Ülkelerden gelen verilen doğruluğu, öncelik gruplarının kimler olacağı gibi potansiyel tartışmalar bir yana, Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen bu önerinin geniş bir yelpazeden adil erişim yaklaşımına katkı sağladığını söylemek mümkündür.

4. Covax Girişimi ve Finansman

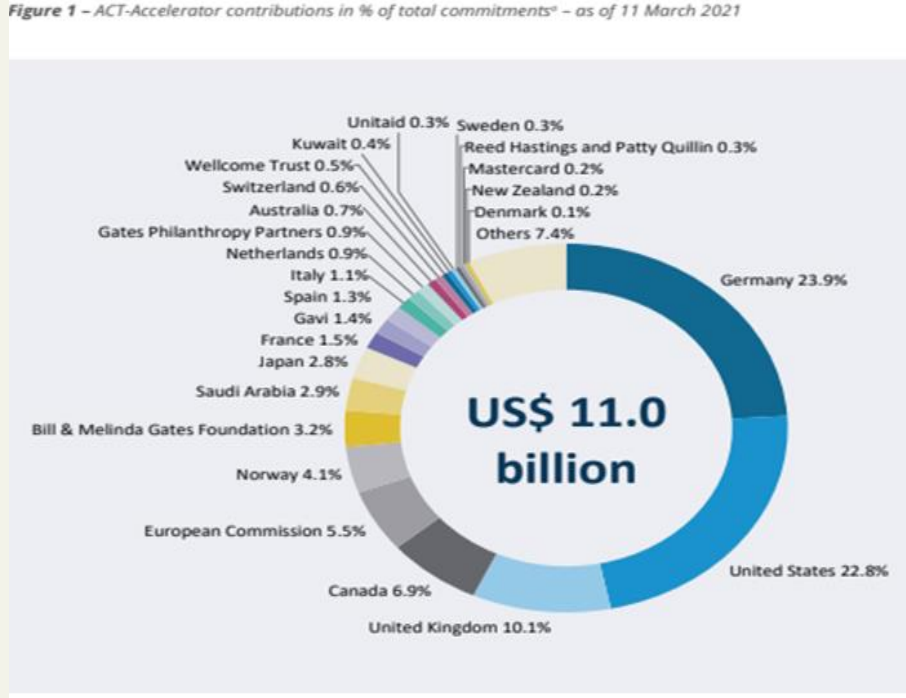
Covax Girişimin başarıya ulaşabilmesi, belirlenen hedeflerin gerçekleşebilmesi ve sonuçta herkesin aşılınması sağlanarak aşıya adil erişimin gerçekleştirilebilmesi için söz konusu girişimin fonlanması ve finansal işlemlerinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Covax Girişimi tarafından tüm katılımcı ortaklara Şubat 2020 tarihi itibari ile 38.1 milyar dolar bütçe ihtiyacı olduğu bildirilmiştir. 11 Mart 2021 tarihi itibari ile 11 milyon dolar fon sağlanabilmiştir. Finansman sağlayan kurum ve ülkelerin başında Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Avrupa Komisyonu gibi katılım ortakları gelmektedir. Grafik 2, Dünya Sağlık Örgütü tarafından görselleştirilmiştir ve 11 Mart 2021 tarihi itibari ile katkıda bulunan paydaşları göstermektedir.

Grafik 2'de yer alan veriler, 15 Temmuz 2021 tarihi ile değişmiştir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından sunulan interaktif harita ile güncel donörlerin listesi ve fon oranları anlık olarak güncellenmektedir. 15 Temmuz 2021 tarihi itibari ile aktif finansman oranı 17.9 Milyar dolara yükselmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada ve İngiltere gibi ülkeler en fazla fon kaynağı sağlayan ülkeler olması ile ilk sıraları paylaşmaktadır. Ülkelerin yanı sıra, TikTok 5.000.000 dolar, Google 5.000.000 dolar, FIFA 1.500.000 dolar, Nestle 1.041.992 dolar, Goldman Sachs Gives 1.354.986 dolar ve Shell 10.000.000 dolar destekte bulunmuştur (Funding Tracker, 2021). Kısacası, finansman sadece katılımcı ülkeler tarafından değil, çeşitli girişim, özel sektör ve vakıflardan da sağlanmaktadır.

Grafik 2

11 Mart 2021 itibari ile ACT Accelerator bütçesine katkı oranları (%)

Kaynak: ACT Budget for 2021, 2021

Sonuç

Covid-19 pandemisi gerek iş birliği alanı sağlaması gerekse de birçok çatışan yaklaşım ve uygulamaları uluslararası gündeme taşıması açısından önemlidir. Bir yandan pandeminin ilk dönemlerinde aşı milliyetçiliği, refah seviyesi yüksek ülkeler tarafından aşuların fazla miktarda depolandığı iddiası, her ülkenin kendi kimya sektörünün çıkarları doğrultusunda hareket etmesi gibi uluslararası gündemi geren ve ülkeler arasında sert söylemlerin yaşanmasına sebep olan gelişmeler mevcutken, günümüzde geline noktada küresel iş birliği için ortaklıkların geliştirilmesi, belirlenen hedef ve stratejiler için finansman sağlanması gibi küresel adımların atılması söz konusudur.

Olumlu ve olumsuz gelişmelerin iç içe değerlendirildiği bu süreç, beraberinde aşuya adil erişim konusu da gündeme getirmiş ve küresel iş birliğinin en önemli felsefesi haline gelmiştir. Bu amaçla küresel liderler tarafından geliştirilen Covax Girişimi, Covid-19'un teşhisi, tedavisi ve aşılama sürecini içeren ACT Accelerator Programı'nın önemli bir bileşeni olmuştur. Aşıya sahip olanlar ile olmayanlar arasında bir ayrımın bulunmadığı, herkes aşılanmadıkça kimsenin güvende olmadığı yaklaşımından hareketle Covax Girişimi,

aşıya adil erişim noktasında önemli bir küresel iş birliği platformu yaratmaktadır.

Temenniden çok öte, strateji oluşturma, hedef belirleme ve aşuya adil erişim mekanizması geliştirme gibi aktif uygulamalarla Covax Girişimi, başarılı bir uygulama modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Özel sektör girişimleri, vakıflar ve katılımcı ülkeler bazında finansman desteğinin sürekli artış gösterdiği bu noktada, Covax Girişimi tarafından belirlenen hedeflere daha da yaklaşılması beklenmektedir. Covid-19 aşularının kullanılabilirliği noktasında, Afrika ülkelerinde henüz beklentiler karşılanmamış olsada, Dünya Sağlık Örgütü tarafından Afrika'da yürütülen çalışmalar önemlidir.

Kaynakça

- ACT. (t.y). World Health Organization. <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator>
- ACT Budget for 2021. (2021, September 12). ACT Accelerator Prioritized Strategy & Budget for 2021. World Health Organization.
- ACT Impact Report. (2021, April 23). *World Health Organization*. <https://www.who.int/publications/m/item/act-accelerator-impact-report-summary>
- Berkley, S. (2021, Semptember 3). Covax explained. GAVI. <https://www.gavi.org/vaccineswork/covax-explained>
- CEPI. (Ekim 2020). *Covax: The act accelerator vaccine pillar*. CEPI (The Coalition for Epidemic Preparedness Innovations) Report. <https://cepi.net/wp-content/uploads/2020/10/COVAX-Pillar-background.pdf>
- Covax. (t.y). World Health Organization. <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>
- Fair Allocation Mechanism. (2020, September 9). *WHO Concept for fair access and equitable allocation of COVID-19 health product*. World Health Organization Final Working Version. <https://www.who.int/publications/m/item/fair-allocation-mechanism-for-covid-19-vaccines-through-the-covax-facility>
- Funding Tracker. (2021). *The ACT accelerator funding tracker*. World Health Organization. <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/funding-tracker>
- GAVI. (t.y). *92 Low and middle income countries eligible to get access to covid-19 vaccines through GAVI Covax AMC*. <https://www.gavi.org/news/media-room/92-low-middle->

income-economies-eligible-access-covid-19-vaccines-gavi-covax-amc

Our World in Data. (2021). COVID-19 vaccine doses administered per 100 people. <https://ourworldindata.org/covid-vaccinations>

UNCTAD. (t.y). UN Recognition of the least developed countries. <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/recognition>

UNICEF. (2020, November 13). *UNICEF ve PAHO, COVAX girişimi kapsamında COVID-19 aşısı için ortak ihale açtı.* UNICEF Basın Bülteni. <https://www.unicef.org/turkey/basin-bultenleri/unicef-ve-paho-covax-girisimi-kapsaminda--covid-19-asisi-icin-ortak-ihale-acti>

WHO Africa (2021, June 9). *Nine in 10 African countries set to miss urgent Covid-19 vaccination goal.* World Health Organization, Regional Office for Africa. <https://www.afro.who.int/news/nine-10-african-countries-set-miss-urgent-covid-19-vaccination-goal>

WHO Regional Office for Africa. (2021). *Covid-19 vaccines.* <https://www.afro.who.int/health-topics/coronavirus-covid-19/vaccines>

World Bank. (2021, March). *Assessing country readiness for covid-19 vaccines. International bank for reconstruction and development.* The World Bank Report. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/467291615997445437/pdf/Assessing-Country-Readiness-for-COVID-19-Vaccines-First-Insights-from-the-Assessment-Rollout.pdf>

PROTOKOL

Protokol Dergisi

Çağrı Metni

Protokol dergisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi bünyesinde yayımlanmaktadır. Uluslararası İlişkiler, Sosyoloji, Ekonomi, Kent, Çevre ve Yönetim konuları başta olmak üzere sosyal bilimler alanına dair kısa makalelere yer veren dergi, Şubat ve Ağustos olmak üzere yılda iki kez yayımlanmaktadır.

Kısa makalelerin yanı sıra derginin her sayısında rapor, derleme, konferans notları, örnek olay, kitap tanıtımı vb. makale dışı yazılara da yer verilmektedir.

Dergi, öncelikli olarak ilgili alanlardaki güncel strateji temelli konulara dair tartışmaları okuyucu ile buluşturmayı hedeflemektedir.

Bu bağlamda hazırladığınız çalışmalarınızı bekliyoruz...

Genel yayım ilkeleri ve yazım kuralları için:

www.ktu.edu.tr/sam/protokol

Dergiye yazı göndermek için:

suna.ersavaskavanoz@ktu.edu.tr

**KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

YÖNETİM KURULU

Müdür

Doç. Dr. Özgür TÜFEKÇİ

Müdür Yardımcıları

Doç. Dr. Abdullah UZUN

Dr. Öğr. Ü. Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Üyeler

Prof. Dr. Bünyamin ER

Doç. Dr. İsmail KÖSE

Doç. Dr. Umut ÜZAR

Dr. Öğr. Ü. Cenk BEYAZ

ÇALIŞMA GRUPLARI

Ekonomik Araştırmalar Çalışma Grubu

Koordinatör: Doç. Dr. Umut ÜZAR

Arş. Gör. Tuğçe ADIMLI
Sema ŞEKER

Toplumsal ve Kültürel Araştırmalar Çalışma Grubu

Koordinatör: Dr. Öğr. Ü. Cenk BEYAZ

Doç. Dr. Bayram SEVİNÇ
Dr. Öğr. Ü. Hüseyin YADİGAROĞLU
Arş. Gör. İlhan BİLİCİ

Kent, Yönetim ve Çevre Araştırmaları Çalışma Grubu

Koordinatör: Dr. Öğr. Ü. Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

Doç. Dr. Abdullah UZUN
Öğr. Gör. Fatma NALBANT
Arş. Gör. Tülay DEMİR
Arş. Gör. Kubilay DÜZENLİ
Arş. Gör. Nisa ERDEM
Arş. Gör. Abdülgazi YIKICI
Kübra ÖZDEMİR
Aynur YILDIRIM

Uluslararası Araştırmalar Çalışma Grubu

Koordinatör: Dr. Öğr. Ü. Vahit GÜNTAY

Doç. Dr. İsmail KÖSE
Arş. Gör. Göktuğ KIPRIZLI
Arş. Gör. Fevzi KIRBAŞOĞLU
Ceren HAKYEMEZ
Dilek KARADENİZ
Muharrem BAYRAK
Muhammed Resul EROĞLU
Mehmet Can ALBAYRAK
Nurfer GEZER
Lütfü OSMANOĞLU
Aleyna TEMİZ
Münevver YAVUZ
Ogün YILMAZ

**KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ**
Stratejik Araştırma Merkezi

PROTOKOL